

הרב יוסף בנימין צרפתי
ק"ק ת"ת ספרדים
אמשטרדם

בענין המקום קבוע באיסנוגה ובענין קריאת התורה אחרי המגפה

**לכבוד הגביר מרסלו בן דהן הי"ו
נשיא האיסנוגה**

פה אנטווערפן, יום ד' לסדר ותעצר המגפה, ב' תמוז תש"פ.

היום הודיעו שרי המלכות כי בעוד שבוע (בראשון לשביעי למנינם) יוסיפו להתיר עוד כמה מן ההגבלות בנוסף לאלו אשר כבר היתירו לפני חודש. והכל שואליים הלכו ב"י אם עתה לדעתי מותר או אסור להתפלל בצבור. וכבר כתבתי פסק דין על דנא פתגם כל הלילה עד הבוקר והעליתי להתיר מטעם שאין כאן יותר דין דבר בעיר אלא דין חולי בעיר, ואם כן תו לא אמרינן (ב"ק דף ס':) אל יכנס אדם יחידי לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו, שאין זה אלא בדבר בעיר שאנשים הרבה מתים ולא בחולי בעיר שאנשים הרבה חולים. וממילא צריך לחזור ולפתוח כל הבתי כנסיות וכל הבתי מדרשות לאלתר. והרשות נתונה למקרי ביה דרדקי ולמצלי ביה עשרה. והריני מתכבד להודיע לכבודו ולכל הסובבים הודו את המעשה אשר יעשון מעתה עד יעבור זעם.

א. בראשית בין נבין שלפיכך אנחנו חייבים להרבות אהבה ואחווה ושלוש ורעות באיסנוגה, כי מי יודע אם לעת כזאת עשה ה' ככה לקיים (ויקרא כ"ו, ל"א) והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם, מפני אמרם בדרך ארץ (פרק ז', ל"ז) בית הכנסת שיש בה מחלוקת סופו להתפור וסופו להשמם. וא"כ כל שכן שצריך לזהר ולישמר שלא יבואו האיסנוגירוס לידי מחלוקת מצד פתיחת בית הכנסת ח"ו.

והנה בתשובה הנ"ל העליתי שאם כי הרשות נתונה למצלי בבי כנישתא, מיהו צריך להפסיק בין איש ובין רעהו ארבע אמות לכל רוח בכל עת, וצריכים הכל לעטות מסכה לשמירה מפני המזיקים בכל שעה. עיין שם. וא"כ ממילא אי אפשר שיחזיקו הקהל את מקומם הקבוע להם באיסנוגה. ועל כן מותר ומצוה וחובה לקבוע להם מקומות אחרים תחתיהם עד יעבור זעם, כאשר ישית עליהם כבודו. ועל פיך ישק כל עמי רק הכסא. ואותם מקומות האחרים מינה לא תזוע, וכמ"ש מורי הגר"א פרייפעלד שליט"א בספרו אמרי אליעזר (בשלח י"ז, ח' דף קכ"ז) וז"ל ושמעתי ממו"ר [רבי אליהו לופיאן זצ"ל] זצ"ל שפירש (תהילים א', א') ובמושב לצים לא ישב, היינו שאינו יושב על הספסל שישב עליו הלך. כי הליצנות היא כמו צרעת שהיא מחלה מדבקת ומתפשטת מהר, לכן צריך להזהר אף לא לשבת במושב שישב בו הלך. עכ"ל. וישבו לבטח ואין מחריד. ואבאר לך הלכה זו בעה"ו.

בברכות (דף ו' :) אמר רבי חלבו אמר רב הונא, כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו. דכתיב (בראשית י"ט, כ"ז) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם. וכתב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סימן רל"ז) וז"ל מה שאמרו חכמים כל הקובע מקום לתפלתו כו', י"ל כשהוא הולך פעם אחת בבית הכנסת זה ופעם אחת בבית הכנסת אחר, אבל בשני מקומות בבית הכנסת אחד שפיר דמיא. מהר"ם. עכ"ל. וכ"כ בספר כלבו (סימן י"א) וז"ל

הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו, פירוש שהולך בכל יום בבית הכנסת אחד ואינו הולך פעם בזה ופעם בזה. עכ"ל.

אבל הרא"ש בתוספותיו (ברכות שם) ובפסקיו (פרק א' סימן ז') וז"ל לא בעי למימר שיהא רגיל להתפלל בבית הכנסת אחת אבל אם הוא מתפלל באחת בשני מקומות שפיר דמי, דאמרינן בירושלמי פרק תפלת השחר (ברכות פ"ד ה"ד) אמר רבי תנחום ברבי חייה צריך אדם ליחד לו מקום בבית הכנסת, שנאמר (שמואל ב. ט"ו, ל"ב) ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים, השתחוה לא נאמר אלא ישתחוה. עכ"ל. וכ"כ הגהות מיימוניות (הל' תפלה פ"ה ה"ו אות י') וז"ל ואפילו באותו בית הכנסת לא ישנה מקום תפלתו פעם בזוית זו ופעם בזוית זו. תוספות. עכ"ל. וכן נראה דעת האבן עזרא עה"פ (בראשית כ"ח, כ"ב) והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלהים, מקום קבוע לתפלתו. עכ"ל.

ולדעת מהר"ם מרוטנבורג והכל בו, הנה בשו"ת ציץ אליעזר (חלק ט"ו סימן נ"ו אות ג') וז"ל נראה דש"ס דידן לא ס"ל לדרוש בכזאת כדרשת ר' תנחום, שהרי ש"ס דילן בסנהדרין (דף ק"ז) קדריש לה לקרא דאין ראש אלא עבודה זרה. עיין שם. אך הרב לחם יהודה (הל' תפלה פ"ה ה"ו) כתב וז"ל ולא למימרא דתלמודא דידן מודה בהך דרשה דירושלמי, דהא בפי' חלק (דף ק"ז). דרשוהו דבקש דוד לעבוד עבודת כוכבים ומזלות כו'. אלא ר"ל דמהירושלמי נפקא לן דקרא דאל המקום אשר עמד שם דמייתי בש"ס דילן, הוא ר"ל על המקום ממש, דהיינו שלא ישנה מקומו מזוית לזוית. עכ"ל. ועל כן נראה לע"ד דסבירא להו דאין לפרש לשון כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו כמו לשון צריך אדם ליחד לו מקום בבית הכנסת להתפלל. ולא דמי פסוק (שמואל ב. ט"ו, ל"ב) ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים, דמשמע עד ראש ההר ממש, לפסוק (בראשית י"ט, כ"ז) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, דמשמע אל המקום דרך כלל.

ובאמת אפילו פסוק ויהי דוד בא עד הראש אינו מוכרח לפרש עד ראש ההר ממש ותוך אותם ארבע אמות עצמן, וכמ"ש בסוכה (דף ה'). תניא רבי יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה שנאמר (תהילים קט"ו, ט"ז) השמים שמים לה'. והכתיב וירד ה' על הר סיני (אל ראש ההר). למעלה מעשרה טפחים. והכתיב (זכריה י"ד, ד') ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים. למעלה מעשרה טפחים. וא"כ י"ל דהירושלמי לא אמר אלא שצריך אדם ליחד לו מקום להתפלל בבית הכנסת, אבל לא שצריך ליחד לו בבית הכנסת כסא או ספסל פלוני להתפלל עליו דוקא. וכן משמע בברכות (דף ל"א). תניא אמר רבי יהודה כך היה מנהגו של רבי עקיבא, כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה מפני טורח צבור, וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת, וכל כך למה מפני כריעות והשתחויות.

ב. ורבינו יונה (על הרי"ף דף ג:) פירש וז"ל כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו. לא אמר זה במקומות של בית הכנסת דכיון שכולה מקום תפלה היא אין להקפיד אם יושב פעמים בזוית זו ופעמים בזו. אלא רצה לומר שקובע מקום לתפלתו בביתו שפעמים שאינו יכול ללכת לבית הכנסת מתפלל בביתו ומיחד מקום ידוע לכך. והכי משמע בירושלמי (ברכות פ"ה ה"א) דגרסינן התם כל הקובע מקום לתפלתו בביתו להתפלל כאילו הקיפה מחיצות של ברזל וכשמת אומרים אי עניו אי חסיד. עכ"ל.

וכיוצא בזה פירש המאירי (ברכות שם) וז"ל ראוי לאדם לקבוע מקום לתפלתו שכל שהמקום מיוחד לו לתפלה כונתו מצויה ביותר. ודבר זה פירושו בשאין שם בית הכנסת. עכ"ל. וכ"כ רבינו יהונתן מלוניל (על הרי"ף שם) וז"ל כל הקובע מקום לתפלתו כגון בית

אחד (פירוש חדר אחד) מיוחד לזה לערב ובקר וצהרים. עכ"ל. כלומר שקובע מקום להתפלל בביתו ערב ובקר וצהרים כגון שאין שם בית הכנסת. והוא דוכתא לצלויי דבבא בתרא (דף ג': וחי' הרשב"א שם). ודלא כרבנו יונה שמייחד לו מקום לתפלתו בביתו שפעמים אינו יכול ללכת לבית הכנסת. שבשביל פעמים שמתפלל במקום ידוע לא מקרי קובע מקום לפי שאינו מתפלל שם אלא דרך ארעי.

איברא דרבנו המאירי (שם) סיים וז"ל ואף בבית הכנסת צריך אדם ליחד לו מקום. וכן פירשו בתלמוד המערב (ברכות פ"ד ה"ד) ממה שנאמר ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים, השתחוה לא נאמר אלא ישתחוה. עכ"ל. ובאמת הוא הדין לפירוש רבנו יונה בגמרא כל הקובע מקום לתפלתו בביתו שפעמים אינו יכול ללכת לבית הכנסת, י"ל דאף בבית הכנסת צריך ליחד לו מקום וכמ"ש המאירי. וכ"כ הפרי מגדים בס' ראש יוסף (ברכות שם) אליבא דהירושלמי שהביא רבנו יונה וז"ל מ"ש רבנו יונה מירושלמי בביתו, רבותא אמר אף בביתו שמתפלל כמה פעמים בשנה וכדומה יקבע, וכל שכן בבית הכנסת. עכ"ל. אך רבנו יונה עצמו סבירא ליה שבית הכנסת הוי מקום קבוע לתפלה, וממילא אין להקפיד לקבוע מקום בתוך מקום קבוע.

והאחרונים נחלקו בדעת רבנו יונה אם על כל פנים צריך שיקבע לו בית הכנסת מיוחד או לא. הפרישה (סי' צ' אות כ"ט) וז"ל רבנו יונה אינו מצריך אלא קביעות בית הכנסת. עכ"ל. ונראה שדייק כן מלשון רבנו יונה וז"ל לא אמר זה במקומות של בית הכנסת דכיון שכולה מקום תפלה היא אין להקפיד אם יושב פעמים בזוית זו ופעמים בזו. ומשמע שאין כאן כי אם בית הכנסת אחד אלא שאין צריך בו מקום קבוע. אבל רבנו יהודה עייאש זצ"ל בס' לחם יהודה (הלי' תפילה פ"ה ה"ו דף ד' ע"ג) כתב בדעת רבנו יונה להיפך וז"ל ולסברתו אפשר לומר דאפילו מבית הכנסת לבית הכנסת אחר אין להקפיד, דשניהם מקום תפלה. עכ"ל. וכ"כ רבנו אברהם הכהן משאלוניקי זצ"ל בס' יוקח נא (סימן צ' סעיף י"ט דף י"ד). וז"ל בין תבין שגם נמי אין צורך לקבוע אפילו בית הכנסת לבד דזיל בתר טעמא לפי שכולה מקום תפלה. עכ"ל. וכן משמע לשון רבנו יונה (דף ד'). וז"ל כל הקובע מקום לתורתו וכו'. ואפילו מי שאינו יודע אלא מעט יש לו לקבוע באותו מקום וללמוד במה שיודע. ואם אינו יודע כלל יש לו ללכת לבתי מדרשות שלומדין ושכר הליכה בידו. עכ"ל. והא קמין שכתב שיש לו ללכת לבתי מדרשות בלשון רבים.

ומיהו לדעת הפרישה יש לחלק בין בית הכנסת ובתי מדרשות. דשאני בתי מדרשות דאמר בעבודה זרה (דף י"ט). כל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם. ומקרא מלא דיבר הכתוב (תהילים קי"ט, צ"ט) מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי. משא"כ בית הכנסת צריך לקבוע ולייחד לו בית הכנסת להתפלל בו עם הצבור. וכמ"ש עוד הפרישה (שם אות י"ב) וז"ל לא יתפלל אדם אלא בבית הכנסת עם הציבור. וה"ר יונה כתב דאפילו כשאין הציבור מתפללין יש לו לאדם להתפלל בבית הכנסת מפני שהוא קבוע ומיוחד לתפילת ציבור. עכ"ל.

אמנם בברכות (דף ח'): אמר רבי יהושע בן לוי אסור לו לאדם שיעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין. אמר אביי ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא, אבל איכא פתחא אחרינא לית לן בה. ולא אמרן אלא דליכא בי כנישתא אחרינא, אבל איכא בי כנישתא אחרינא לית לן בה. ולכאורה משמע שאינו צריך לקבוע לו בית הכנסת קבוע, וכדברי הלחם יהודה והיוקח נא אליבא דרבנו יונה. אך יש לדחות דנהי דלענין כל הקובע מקום לתפלתו צריך לקבוע לו בית הכנסת להתפלל דוקא בו, מכל מקום לענין אסור לאדם שיעבור אחורי בית הכנסת די בכך דאיכא בי כנישתא אחרינא. וכ"כ להדיא הרמב"ם ז"ל

(ה' תפלה פ"ו ה"א) וז"ל אסור לו לאדם לעבור אחורי בית הכנסת וכו'. וכן אם היה בעיר שני בתי כנסיות יאמר הרואה שמא ילך לבית הכנסת הרגיל בו. עכ"ל.

ג. והנה הרי"ף (דף ג'): ז"ל העתיק לשון הש"ס וכתב וז"ל כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו. והרמב"ם (ה' תפלה פ"ה ה"ו) פסק וז"ל וקובע מקום לתפלתו תמיד. עכ"ל. ונראה לעי"ד כי לשון הרמב"ם (ה' תפלה פ"ה ה"ו) וקובע מקום לתפלתו תמיד, משמע דמפרש כל הקובע מקום לתפלותיו כלומר בין בצבור ובין ביחיד אלהי אברהם בעזרו. וכדאמר בירושלמי ברכות (פ"ד ה"ד הנ"ל) לגבי תפלה בצבור, ובירושלמי שם (פ"ה ה"א הנ"ל) לגבי תפלה ביחיד.

והנה ברור שדעת הרמב"ם שצריך לקבוע לו בית הכנסת להתפלל בו, וכמו שמשמע מדבריו (ה' תפלה פ"ו ה"א הנ"ל) וז"ל אם היה בעיר שני בתי כנסיות יאמר הרואה שמא ילך לבית הכנסת הרגיל בו, ודלא כהלחם יהודה והיוקח נא הנ"ל בדעת רבנו יונה שאין צריך לייחד לו בית הכנסת להתפלל דוקא בו. אך אינו ברור אם דעת הרמב"ם שצריך לקבוע לו בית הכנסת ידוע כדעת מהר"ם מרוטנבורק, או שצריך לקבוע לו בית הכנסת וכסא וספסל ידועים כדעת הרא"ש.

איברא דרבנו אברהם בנו של הרמב"ם ז"ל בספרו המספיק לעובדי ה' (פרק כ"ד) כתב וז"ל והחמישית שבהן והיא תיקון מקום התפלה. הרי צריך שיהא לתפלה מקום קבוע. אמרו (ברכות דף ו'): הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו, כאמרו (בראשית י"ט, כ"ז) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'. ועדיף שיהא אותו המקום בית הכנסת. אמרו (ברכות דף ו'). אין תפלתו של אדם נשמעת תמיד אלא בבית הכנסת. ובביתו של אדם גם כן אין יאה להתפלל פעם כאן ופעם כאן, אלא במקום מסוים מיועד לתפלה, משום שעל ידי כך יושגו יותר תיקון היפעמות וקיום כוונת הלב. עכ"ל. וכ"כ עוד שם (באמצע פרק כ"ה) וז"ל מה שמחוייב בו כל אדם בנפרד במקום תפלתו בביתו שיהיה לו מקום קבוע כפי שביארנו. עכ"ל. ונמצא פירוש וקובע מקום לתפלתו תמיד להתפלל בבית הכנסת ושיהיה לו מקום קבוע בביתו.

והנה מרן הבית יוסף (שם) הכריע לדינא וז"ל וכיון דהרא"ש והגהות מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן. עכ"ל. וכן פסק בשולחן ערוך (או"ח סי' צ', י"ט) וז"ל יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך. ואין די במה שיקבע לו בית הכנסת להתפלל, אלא גם בבית הכנסת שקבוע בה צריך שיהיה לו מקום קבוע. עכ"ל. והא קמן שאע"פ שדעת מרן להחמיר כדעת הרא"ש מכל מקום להדיא סבירא ליה שלצורך מותר לשנותו. ובאמת לולי שקבלנו הוראות מרן ולולי שכן מנהג העולם, היה נראה לכאורה שהעיקר כדעת מהר"ם מרוטנבורג והכל בו ורבנו יונה ורבנו אברהם בן הרמב"ם שאין צריך שיהיה לו מקום קבוע בבית הכנסת מן הדין כלל. ועל כן לית דין צריך בשש שבנדון דידן שצריך להפסיק ארבע אמות בין איש ובין רעהו, וכמ"ש במדרש (ויק"ר ט"ז, ג') רבי יוחנן אומר אסור לילך במזרחו של מצורע ארבע אמות, שפיר דמי לכתחילה לשנות לקבוע מקומות אחרים עד שתעצר המגפה. ואחרי המגפה ישובו למקומן כבתחילה. ופשיטא שכל אותן מקומות חדשים גם ישנים חשיבי להו מקום קבוע לתפלה, וכעין בי כנישתא דקייטא ובי כנישתא דסתיוא דבבא בתרא (דף ג'): דתרוייהו הו להו מקום קבוע.

ד. ונ"ל שכבודו יושיב את הכהנים עליונים למעלה סמוך למעקה שלפני ההיכל. ויקבע שם שולחן קטן והלוי יניח עליו בנקיון כפים הכלי והקערה קודם שחריט. והכהנים יטלו ידיהם

בעצמן, ויברכו את העם ממקומן כמ"ש בשו"ת הרדב"ז (ח"א סימן רל"ז) שאין עליה לדוכן מעכב ברכת כהנים. ואחר כך ישפכו הכהנים בעצמן את המים אל הבור. ומצוה לפייס את הרופאים שיסכימו שיעלו הכהנים על המדרגות לברך את העם, באופן שיעלו הכהנים דרך דלת שמאל, ויעמדו על הדוכן שלא בפני דלת ארון הקודש, ובאופן שהחזן יוציא ויכניס הספר תורה דרך דלת ימין (כאשר אבאר באות ה').

ואע"פ שהמנהג פשוט כמ"ש מרן ז"ל בשולחן ערוך (סי' קכ"ח, ו') שהלוי יוצק מים על ידיהם, ומקור המנהג בספר הזוהר (פרשת נשא דף קמ"ו:) כמ"ש בבית יוסף (שם) וז"ל וכן ראיתי האשכנזים נוהגים ליטול ידיהם בשעת נשיאת כפים אף על פי שכבר נטלו ידיהם שחרית, ושמעתי שכן היו עושים גם כן בספרד, ושהיו הלויים יוצקים מים על ידיהם. ולא הייתי יודע מאין להם דבר זה ליטול על ידי הלויים, עד שזיכני י"י ומצאתיו מפורש במדרש הזוהר פרשת נשא (דף קמו:) וזה לשונו, תנא כהן דבעי לפרסא ידוי בעי דיתוסף קדושה על קדושה דיליה דבעי לקדשא ידוי על ידי דקדישא, מאן קדישא דא ליואה דבעי כהנא ליטול קדושה דמיא מן ידוי. עכ"ל. מכל מקום בנדון דידן שצריך לזוהר זה מזה, אין עושין אלא כעיקר הדין שהכהנים נוטלים ידיהם בעצמן, כדאמר בסוטה (דף ל"ט). אמר ר' יהושע בן לוי, כל כהן שלא נטל ידיו לא ישא את כפיו, שנאמר (תהילים קל"ד, ב') שאו ידיכם קדש וברכו את ה'. ומקרא מלא דיבר הכתוב (ויקרא ל', י"ט) ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם. וכן אמר דוד המלך (תהילים כ"ו, ו') ארחץ בנקיון כפי ואסבבה את מזבחד ה'.

ותדע כי הכהנים שאלו אותי האם להמשיך לעלות לדוכן מידי שבת בשבתו או האם לחזור לעלות לדוכן דוקא בימים נוראים ושלש רגלים כאשר היה מתחילה קודם שבתאי צבי. דאיכא קלא דלא פסיק שאם יארע שלא יעלו הכהנים לדוכן שבת אחת אזי נתפרדה החבילה וצריכין לחזור למנהג הקדמון שלא לעלות לדוכן כי אם במועדים. והשיבותי להם כי מקור אותו הקול בתשובת החכם שלמה רודריגז פירירה זצ"ל אשר היא ל'ו נדפסיה בספר היובל להרב אהרן שוסטר (עמוד 61-60) וז"ל בקהלת האשכנזים בהאג בהולנד הכהנים היו גם כן נושאים כפיהם מדי שבת בשבתו ודוקא בתפלת מוסף. המנהג הזה מאורע בעת שהיה חולירע בעיר. ויהי אחרי המגפה נמשך המנהג עד המלחמה העולמית השנית אמנם בהגבלה אחת והיא: אם יארע אפילו פעם אחת שאין כהן או לוי בבית הכנסת יבטל המנהג. וזכורני כי אירע בשבת אחת שראו אחר השמונה עשרה של שחרית שאין שם כהן אז מהרו ורצו לקרא כהן אחד שגר קרוב בשכונת בית הכנסת כדי שלא יבטל המנהג. עכ"ל. ונתחלף להם אמשטרדם בהאג, כדאמר בבבא בתרא (דף ט"ז). שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאויב. ותו לא מידי. ועל כן אם יופיע כהן אשר עדיין לא שמע שהוריתי להמשיך לעלות לדוכן ויסתפק לו כדת מה לעשות, יקרא לו מפורש לעלות לדוכן לברך את העם ויכוף עליו לבל יוכל להתחמק, ושכרו כפול מן השמים.

ה. ועתה נבוא לענין קריאת התורה והמסתעף. הנה הרופאים מזהירים לבל ינועו המתפללים ממקומן כלל. ולכן מבקשים שהחזן יוציא את הספר תורה לפני שחרית ויכניס את הספר תורה אחרי מוסף והשבעה קרואים יעמדו ויברכו ממקומן.

והנה במקום סכנה יש להתיר שהחזן יעלה שבעה פעמים ויפטיר בעצמו, וכמ"ש הטור (או"ח סימן קמ"ג) וז"ל תניא בתוספתא בני הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד כגון שאין בה מי שיודע לקרות אלא אחד, עומד וקורא ויושב וחוזר ועומד וקורא ויושב אפילו ז' פעמים. וכתב א"א הרא"ש דזו התוספתא נשנית לפי המנהג הראשון שהיה ראשון מברך לפניו והאחרון לאחריה לכך צריך לישוב בכל פעם ופעם להכיר שהן ז', אבל האידינא שצריך לברך בכל פעם ופעם ברכה ראשונה ואחרונה כמו כהן שקורא במקום לוי אין צריך לישוב. עכ"ל.

ומדינא בישיבת עץ חיים או בבית המדרש אמשטילפיין שהם חדרים קטנים בלא חלונות ורוב המתפללים ישישים ומבועתים שפיר דמי לעשות כן. אך באיסנוגה שהוא בית גדול ורחב ידים ואנשים בה מעט לדעתי אין לחוש ואין לשנות סדרי בראשית על מגן. הלכך כפיתי על הרופאים הר כגיגית שיניחו לי ההר יבנה וחכמיה ויטפלו הם בגיגית מקום שיש בו אמה על אמה מבלי חלון ואחד יוצא ואחד נכנס. ודיינו שהחזן יוציא את הספר תורה אחרי שחרית ויגביה הכתב לעיני העם ויכניס את הספר תורה לפני מוסף. וככה יעשו העולים שבעה והמפטיר : החזן פותח את הספר ופוסע ארבע אמות לצד שמאל והעולה ניגש מצד ימין אל הספר לראות איה מקום כבודו וחוזר לאחוריו ארבע אמות ומברך לפניו, ואז החזן חוזר וקורא כסדרו וסוגר את הספר והעולה מברך לאחריה על עמדו ומיד יפן למקומו, ואחר כך יאמר החזן מי שברך וחוזר חלילה. והדין עם הרופאים שאין לעמוד אצל התיבה ארבע איש שהם החזן והעולה ואהרן וחור מימין ומשמאל עד יעבור זעם. ולמעשה אין להתפלל בימות החול בישיבת עץ חיים אלא באיסנוגה. וכן באמשטילפיין הסכימו הפרנסים לשכור שם אולם גדול שבו יתפללו הצבור שם עד יעבור זעם.

ו. ולענין אם צריך להשלים הפרשיות שהחסרנו מפורים ואילך. הנה הרמ"א בדרכי משה (או"ח סימן קל"ה אות ב') וז"ל כתב באור זרוע (ה"ל שבת ס"י מ"ה) אם עבר שבת ולא קראו הפרשה הראויה לאותה שבת יקראוה לאותה פרשה שבת הבאה עם הפרשה הראויה לאותו שבת ואל יבטלוה. ואין אומרים בזה עבר זמנו בטל קרבנו. עכ"ל. וכן פסק בהגהה (שם קל"ה, ב') וז"ל אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת. עכ"ל.

ובאור זרוע (ח"ב ה"ל ס"י מ"ה) וז"ל מעשה היה בקלוניא באחד שקבל בשבת הראוי לקרות פרשת אמור אל הכהנים ועיכב תפלה וקריאת תורה כל היום, וכשהגיע שבת הבאה צוה ה"ר אליעזר ב"ר שמעון זצ"ל להתחיל בפרשת אמור אל הכהנים ולקרותה וגם בהר סיני הראויה להקראות באותה שבת ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה, לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים. ואין לך לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה, לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו וזו בשבת זו אלא כי כן נסדרו הפרשיות. וראיה לדבר שאם יארע יום טוב בשבת ודוחין הפרשה של אותה שבת מפני פרשה של יום טוב, הלא מיד בשבת הסמוכה ליום טוב חוזר למקום שפסק ולא אמרינן הואיל ונדחית תדחה. ואין לומר שאין לקרות משום טורח צבור, דהא אמרינן במסכת סופרים (י"א, ו' כ"א, ו') שאפילו בעבור פסוק אחד חוזר וקורא כל הפרשה כדפרישית לעיל ולא חיישינן משום טורח צבור וכל שכן לכל הפרשה, שאין לחוש לטורח צבור כאשר אנו עושים ברוב פרשיות שאנו קורין שתיים ביחד כשהם מרובים על שבתות השנים. וכך הוא מצוה מן המובחר. עכ"ל.

והנה בשו"ת מהר"ם מינץ (סימן פ"ה) וז"ל (בהשמטות) על מעשה שאירע ק"ק ווירמש בשבת פרשת החדש שהיא ויקהל ופקודי מחוברים לקרות יחד ונקראו ששה גברי כדינא, וכשהחזן קורא השביעי להשלים הספר נפל תגר בין שני גברא עד שהספר תורה מונח בטיל, ונמשך זה כנגד ב' שעות שלא יכלו להשוותן איזה מהן לקרות לשביעי לסיום הספר, עד שהלכו כמעט כל הקהל חוץ לבית הכנסת ולקחו עמהם ספר תורה מתוך ארון הקדש והלכו לבית המדרש של בחורים שקורין צומירש ושם קראו שביעי והשלימו הסידרא כתיקונם.

והנה אמינא אפילו אם לא סיימו הספר בב"ה של צומירש ולא יצאו ידי קריאתה דיומא באותה שבת, מכל מקום אין שייך לקרות בשבת הבא ג' סדרות ויקהל ופקודי עם ויקרא. כי דין זה לא מצינו כי אם בספר אור זרוע ומייתי לה באגודה פרק הקורא וז"ל באור זרוע אם

בטלו בשבת התמיד ולא קראו הפרשה אז יקראו בשבת הבאה שני פרשיות עכ"ל. הנה לא כתוב רק אם ביטל בשבת אחד התמיד אז יקראו בשבת הבאה שני סדרות. אבל לא כתב אם ביטלו ג' או ד' שבתות יקראו כל אותן סדרות בשבת אחת. וכן מסתברא דאלי"כ אין לדבר סוף. לכן נ"ל דווקא שני סדרות יקראו יחד אם יתבטל קריאות שבת כיון דבלאו הכי מצינו לפעמים שקורין ב' סדרות בשבת אחת. אבל אם נתבטל ב' שבתות אין קורין בשבת הבא ג' סדרות דלא מצינו שום דוכתי שקורין ג' סדרות בחד שבת. וכן משמע לשונו וז"ל יקראו בשבת הבאה ב' פרשיות עכ"ל, וקשה הא לפעמים נמצאו ג' פרשיות כשהיו שתי סדרות דבוקות בשבת שעבר, והכי היה לו לומר יקראו בשבת הבא כל סדרות שראוי לקרא בשבת שעבר עם סדרה של שבת, אלא על כרחך לכך קאמר דוקא ב' פרשיות ולא כשיהיה ג' סדרות. מכל מקום הכא עובדא דידן דנקרא פקודי לחודיה עם ויקרא, זה אינו קשה, כיון דויקהל ופקודי היו דבוקים באותן שבת שעבר והוי כמו חד סידרה לאותו שבת והוי שניהם חיובה דיומא, לכן אין סברא כלל לחלקם ולקרות בשבת הבא חצי חיובה דיומא שעבר דהוי חצי תשלום והוי כמאן דליתא. ועוד יש גריעותה הכא כיון דפקודי הוי סיום הספר אין סברא בשבת אחד לקרות מספר לספר דזה לא מצינו בשום דוכתי. עכ"ל.

והנה לפי דברי מהר"ם מינץ שאין להשלים כי אם פרשה אחת ולא יותר ובלבד שיהיו שתייהן מספר אחד, א"כ אין לקרוא בשבת כי אם פרשת שלח ופרשת קרח. וכל שכן שאין הוה אמינא לקרוא יותר מתחילת ספר במדבר ואין צריך לומר ח"י פרשיות מפרשת כי תשא ואילך, מסברא דאלי"כ אין לדבר סוף כנ"ל. ברם נראה שהמהר"ם מינץ לא ראה דברי שו"ת אור זרוע בפנים אלא את עיקר דבריו שהובאו בספר האגודה. כי לכאורה משמע מטעמו וראיתו של האור זרוע דלא שנא לא קראו שבת אחת ולא שנא לא קראו שבתות הרבה, תמיד צריך להשלים הכל. לפי שאין לומר שעבר זמן קריאתן והלכו להן אותן פרשיות, כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו ומימות משה רבנו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה. וראיה שאם יארע יום טוב בשבת הלא מיד בשבת הסמוכה ליום טוב חוזר למקום שפסק ולא אמרינן הואיל ונדחית תדחה. ואע"פ שראית האור זרוע צריך עיון, שלכתחילה כך תקנו סדר הקריאה שמדלגין לקרוא כסדרן בשבת שחל להיות ביום טוב. מכל מקום מוכח שלדעתו משלימין אפילו שתי פרשיות. שהרי פעמים חל יום טוב משבת לשבת ולא אמרינן שנדחו ב' פרשיות. ומה שהוכיח מהר"ם מינץ להיפך מלשון האור זרוע שכתב וז"ל יקראו בשבת הבאה ב' פרשיות. תימיה אקרא, דגופא דעובדא הכי הוה. ואין הכי נמי אילו לשבת אחרת היו בהר ובחוקותי מחוברין היה ה"ר אליעזר ב"ר שמעון זצ"ל מורה לקרא ג' פרשיות. ובאמת סברת מהר"ם מינץ דלא מצינו שום דוכתי שקורין ג' סדרות בחד שבת צריך עיון מדברי עצמו דויקהל ופקודי כשהם דבוקים הוו כמו חד סידרה. וא"כ אין כאן ג' סדרות אלא ב' סדרות.

וכן מצאתי להגאון רבי חיים משה אלישר זצ"ל בשו"ת שאל האיש (או"ח סי' י' דף י"ד): שהלכה זו כבר דחו אותה חבל נביאים, ופסקו להדיא שאף ג' פרשיות יכולים לקרותם בשבת אחד, ואפילו ד' פרשיות. עיין שם. וכ"כ האליה רבה (סי' קל"ה אות ב') וז"ל כתב בהגהת מנהגים שבת (שחרית, אות מ"א) וז"ל מהר"ם מינץ חילק דוקא ב' פרשיות, אבל ג' פרשיות כגון אם בשבת שעבר היו כפולין לא עיי"ש, אבל לא נראין דבריו בעיני ע"כ. ובכנסת הגדולה (הגהות טור סי' קל"ה אות ג' וסי' רפ"ב אות ז') ועולת שבת לקמן (בסי' רפ"ב סי"ק ד') הביאו דברי הר"ם להלכה ולא הזכירו דברי הגהות הנ"ל, וכמדומה דאשתמיט להו. וכן מסתבר טעמו דאין לדלג שום פרשה. ועוד לפי שמצאתי טעם בגליון מרדכי קטן ריש ברכות זה לשונו, מימות משה רבינו ע"ה ניתקנה לקרוא בפרשיות להשמיע לרבים ע"כ, ומשמע דאין חילוק כלל. ומכל שכן כששתים דבוקות בשבת זו שקורין נמי סדרא של שבת העבר. ולפ"ז נ"ל הוא הדין כשבטלו שנים או שלשה שבתות יקראו כל הפרשיות שביטלו בפעם אחת, דלא כמשמעות מתשובות הר"ם שם (בסוף סי' פ"ה). והוא הדין אם התחילו ולא

סיימו מחמת קטט. עכ"ל. ונראה דהוא הדין נמי ב' פרשיות בב' ספרים דאין חילוק כלל. ובפרט שכן המנהג פשוט בכל ישראל לקרא לכתחילה וזאת הברכה ובראשית עד שני ביום שמחת תורה ואין פוצה פה ומצפצף. ודלא כמ"ש המהר"ם מינץ דזה לא מצינו בשום דוכתה לקרות מספר לספר בשבת אחד.

ועוד, שמצינו שקורין בשבת אחד אפילו משלשה ספרים, כדאמר בשבת (דף קט"ו): תנו רבנן ויהי בנסע הארץ ויאמר משה (במדבר י', ל"ה), פרשה זו עשה לה הקדוש ברוך הוא סימניות מלמעלה ולמטה, לומר שאין זה מקומה. רבי אומר לא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו. כמאן אזלא הא דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן (משלי ט', א') חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה. כמאן כרבי. מאן תנא דפליג עליה דרבי. רבן שמעון בן גמליאל הוא. דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה. ופירש רש"י (שם דף קט"ז). שבעה ספרי תורה, דפרשה זו ספר לעצמו הואיל וזה מקומה, נמצא שלמעלה ספר לעצמו ושלמטה ספר לעצמו, נמצא ספר וידבר נחלק לשלשה ספרים.

והמשנה ברורה (סי' קל"ה ס"ק ז') כתב וז"ל יש אומרים דאם בטלו פרשת ויחי אין לקרותו עם פרשת שמות כי כשקורין ב' סדרות צריך לקרותו חד גברא מסוף סדרא ראשונה לתחלת סדרא שניה כדי שיהיו מחוברין וזה אין נכון לעשותו בשני ספרים והוא הדין בפקודי ויקרא וכדומה (מהר"ם מינץ). ויש חולקין וסבירא להו דלעולם משלימין (עקרי הד"ט בשם שו"ת דבר משה). וכתב בשלחן עצי שטים דהנהוג כן אין מוחין בידו. עכ"ל. וכתב עוד (שם ס"ק ו') וז"ל אם בטלו כמה שבתות, יש אומרים דאין לקרות בשבת הבאה כי אם הסדרה האחרונה הסמוכה לזו (מהר"ם מינץ). ויש אומרים דצריך להשלים בצבור כל הסדרות שביטלו (אליה רבה). ומביאור הגר"א משמע דס"ל כהדעה הראשונה. עכ"ל. וביאר בשער הציון (אות ח') שכן משמע בביאור הגר"א שכתב וז"ל אם בטלו כו' כמ"ש בתפלה טעה ולא התפלל כו'. מדמדמה לה להשלמת התפלה. ושם הלא קי"ל (בסימן ק"ח, ד') דאין משלימין אלא תפלה הסמוכה לה. עכ"ל. אמנם בתוספת מעשה רב (אות ל"ד) מפורש להדיא להיפך וז"ל כשיצא הגר"א מבית האסורים קרא לבעל קורא שיקרא לפניו כל ד' סדרות מדי שבועות אשר ישב. עכ"ל.

ברם באמת אין ראיה שאין כאן טורח ציבור כי אם על ארבע פרשיות ולא יותר, דהנה האור זרוע כתב שאין טורח ציבור על פרשה אחת, דאמרינן במסכת סופרים (י"א, ו' כ"א, ו') שאפילו בעבור פסוק אחד חוזר וקורא כל הפרשה. ואין לחוש לטורח צבור כאשר אנו קורין שטים ביחד כנ"ל. וא"כ הוא הדין שאין כאן טורח ציבור על ב' פרשיות, שאם הם ב' פרשיות מחוברין חוזר וקורא הב' פרשיות, ופעמים חל יום טוב משבת לשבת ולא אמרינן שנדחו ב' פרשיות כנ"ל. ולפי זה י"ל שאין טורח ציבור אפילו על ד' פרשיות, שפעמים תזריע ומצורע מחוברין ואחריהם אחרי מות וקדושים מחוברין, וא"כ בעבור פסוק אחד חוזר וקורא כל הד' פרשיות. וא"כ אנו שלא שמענו קריאת התורה מפרשת כי תשא ועד השתא שהם חיי פרשיות, אם אומר לקרוא כולן איך ישמעוני ועוד מעט וסקלוני. ואם אומר לקרא אפילו ד' פרשיות מתחילת ספר במדבר וכל שכן פרשת שלח או בהעלותך ושלח לפני פרשת קרח, אין כאן אפילו תשלום שלישי ורביעי, ומהר"ם מינץ כתב דאפילו חצי תשלום הוי כמאן דליתא.

ז. זאת ועוד נראה שמה שהורה ה"ר אליעזר ב"ר שמעון זצ"ל להתחיל בפרשת אמור ולקרות גם פרשת בהר, היינו דוקא משום שהיו הצבור בבית הכנסת, אבל אם היו עשרה יחידים איש איש בביתו ולא שמעו פרשת אמור אינם חייבים להשלים להם אמור ובהר לשבת האחרת. וכמ"ש הרמב"ן במלחמות ה' מגילה (רי"ף דף ג'). וז"ל אמר הכותב השנוים

במשנתנו כולם חובות הצבור הן ואינן אלא במחויבים בדבר, אבל מגילה כשם שהצבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב. עכ"ל. ומוכח שאין כל יחיד ויחיד חייב בקריאת התורה. וא"כ הוא הדין בנדון דידן שקיימנו דבר בעיר כנס רגליך (בבא קמא דף ס' :), להיות כל איש שרוי בביתו, אין כל יחיד ויחיד חייב בקריאת התורה, וממילא אנו פטורים מלהשלים כלום, ואין חייבין לקרוא אלא פרשת קרח.

ואמנם במועד קטן (דף כ"ב :) תנו רבנן חכם שמת בית מדרשו בטל. אב בית דין שמת כל בתי מדרשות שבעירו בטילין, ונכנסין לבית הכנסת ומשנין את מקומן. נשיא שמת בתי מדרשות כולן בטילין, ובני הכנסת נכנסין לבית הכנסת וקורין שבעה ויוצאין. ופירש רש"י (שם דף כ"ג.) וז"ל וקורין שבעה בספר תורה, דאין מתפללין יחד בבית הכנסת אלא כל אחד ואחד מתפלל בביתו. עכ"ל. ולפי"ז לכאורה הוא הדין דבר בעיר שכל בתי כנסיות בטילין ולא מצלו בה עשרה (ב"ק דף ס' :) וכל אחד ואחד מתפלל בביתו, בעצם חיוב קריאת התורה קיים, וממילא כאשר יעבור זעם צריכים להשלים הקריאה.

ברם הרא"ש (שם פ"ג סי' מ"ה) וז"ל נשיא שמת כל בתי מדרשות בטלים. כי בכל המקומות מספידין אותו כל שבעה ואחר ההספד אין נכנסין לבית המדרש אלא מתחברין שנים שנים ולומדין בבתיהם. ובני עירו נכנסין לבית הכנסת וקורין שבעה ויוצאין. וכל בני העיר מתפללין בבית אבליים בין בחול בין בשבת ואין מתפללין כלל בבית הכנסת חוץ מקריאת התורה בשני ובחמישי ובשבת שהן צריכים לקרות בבית הכנסת. והא דלא נקט שני וחמישי ונקט שבת לרבותא דאפילו בשבת אינו יוצא לבית הכנסת ומתפללין עמו בבית ובית הכנסת בטל חוץ מקריאת התורה בשני ובחמישי ובשבת שהן צריכין לקרות בבית הכנסת. משא"כ בחכם ואב"ד שאין ביהכ"נ בטל אלא מקצתן מתפללין בביהכ"נ ומקצתן מתפללין בבית האבל הראב"ד. עכ"ל. וכ"כ בח"י הריטב"א (שם) ובח"י המאירי (שם) ועוד. ובאמת מרן הבית יוסף (יו"ד סימן שמ"ד) כתב כן אף בדעת רש"י וז"ל וכתב רש"י קורין שבעה ויוצאים ואין מתפללין בעשרה אלא בביתו של אבל. עכ"ל. וא"כ בנדון דידן לכולי עלמא אין אנו חייבים להשלים כלום וכמ"ש הרמב"ן במלחמות ה' מגילה (רי"ף דף ג'.) כנ"ל.

ואמנם אפילו אי נימא שפירוש לשון רש"י ז"ל שאין מתפללין יחד בבית הכנסת אלא כל אחד ואחד מתפלל ביחיד בביתו. נראה דלא דמי נשיא שמת לדבר בעיר. דהנה רש"י ז"ל פירש (שם) חכם שמת בית מדרשו בטילין, אותן שרגילין ללמוד תורה מפיו. כלומר לא שבת המדרש עצמו בטל אלא שהתלמידים מתבטלין מבית המדרש. וא"כ נשיא שמת נהי דכל העולם בטלין מכל הבתי מדרשות אבל מבית הכנסת אינם בטלין. ומה שכל אחד ואחד מתפלל בביתו אינו אלא אגב אורחא שכל אחד ואחד לומד בביתו, כדאמר בברכות (דף ח'). אמר אב"י מריש הוה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא. כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא. ובראש השנה (דף י"ח :) שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו. ועל כן שאר תפלה שיכולין להתפלל ביחיד מתפללין בבית, אבל קריאת התורה שאין יכולין לקרא ביחיד קוראין בבית הכנסת.

והשתא לא דמי כלל לדבר בעיר שכל בתי כנסיות שבעיר עצמן בטילין, ומדינא לא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה, שמלאך המות מפקיד שם כליו כדאמר בבבא קמא (דף ס' :) וכאשר ביארתי בדרשת שבת הגדול (אות ג'). והלכך בדבר בעיר שסכנה להתפלל עשרה בבית הכנסת פטורין לגמרי מקריאת התורה, וכמ"ש הרמ"א (יו"ד סי' רי"ז, מ"ח בהגהה) וז"ל צבור שגזרו שלא להתפלל במנין משום איזה דבר אסורים לקרות בתורה דכל דבר קדושה נקרא תפלה. וממילא אין שום חיוב להשלים הפרשיות.

ואם יתעקש אדם שלדעת רש"י אין לחלק בין נשיא שמת ובין דבר בעיר, כי אם שבנשיא שמת משלים הקריאה אחר התפלה ובדבר בעיר משלים הקריאה אחר יעבור זעם. אף אתה אמור לו, דאדרבה לכך בנשיא שמת משלים הקריאה בו ביום שאם לא כן עבר זמנו בטל קרבנו. ודלא כדעת האור זרוע שאין לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה, לפי שאין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה. דאמר בבבא קמא (דף פ"ב.) עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת וקורין בשני וקורין בחמישי כדי שלא ילכו שלשה ימים בלא תורה. וא"כ לענין שלא לילך שלשה ימים בלא תורה ודאי עבר זמנו בטל קרבנו. שהימים הראשונים נפלו עברו חלפו הלכו עזבו הפכו ואינם. וכמו שיסד החזן רבי משה אשקר הכהן ע"ה בפיוט בן אדם וז"ל למה תדאג על הדמים ולא תדאג על הימים. כי הדמים אינם עוזרים והימים אינם חוזרים. עכ"ל. ולפי זה לעולם אין משלימין אפילו פרשה אחת.

ומיהו אם יסכימו הציבור לקרא פרשה א' ואפילו ב' או ד' פרשיות תבא עליהם ברכה. וכמ"ש בשו"ע (או"ח סי' ק"ח, ד' וה') אין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה בלבד ואעפ"כ אם רצה להתפלל אותה נדבה הרשות בידו ונכון לעשות כן. והכא נמי דכוותה שנכון לעשות כן לקרא ולהשלים אפילו כל השמנה עשר פרשיות כולן. ואם ירצו הציבור אז יעלה הכהן ויקרא פרשה א' או ב' או ד' פרשיות עד שני של פרשת השבוע ואחר כך ישלימו שאר ו' קרואים הסדרה כסדרן. ואם לא ירצו הדין עמהם. וכל שכן אם יתמהמהו עד לראשון לשביעי למניינם ולא יתפללו באיסנוגה עד לשבת חוקת בלק, שאז יש לצרף גם דעת המהר"ם מינץ שאין קורין ג' סדרות בשבת א'. ואעפ"כ אם יסכימו הציבור לקרוא פרשת קרח עם חוקת בלק תבא עליהם ברכה. ובלבד שיתרצו כל הקהל הקדוש, שכן כתב הגאון רבי שמעון גרינפעלד זצ"ל (שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' צ"ב) וז"ל גדול כח המחלוקת לדחות מפניה הקריאה. עיין שם. וזה ינחמנו נחמה פורתא שהספקנו לשמוע פרשת זכור אשר עשה לך עמלק בשבת לפני פורים. ובשו"ת מהרש"ג (שם) מסיק וז"ל ואל יחפד מהעונש שלא שמע קריאת התורה, כי בכל דרכיך דעהו כתיב (משלי ג', ו'). וכשם שמקבל שכר על הדרישה כך מקבל שכר על הפרישה. עכ"ל.

ח. ותדע כי בשבת יבוא נער אחד לאיסנוגה ושמו יונה לופז קרדוזו נ"י, ותעלהו לתורה יונה משה די אברהם לופז קרדוזו ותכפול לו מי שברך. ועצה טובה קא משמע לך, לסדר אחר התפלה קידושא רבה להאיסנוגירוס בטוב טעם ודעת. ואל תסדר אותו במעמד אלא בככר שלפני האיסנוגה תחת כיפת השמים. ותבקש מאת שמואל הערמאן שיכין חמינאדוס משופרי שופרי כאשר לימדתינו לעשותו, שריחו נודף וטעמו כצפיחית בדבש, ומצהיל פנים אבות על בנים. ואני תפלה שחפץ ה' בידו יצלח ביתר שאר ויתר עז. ויהי רצון שיעלה בידו להמשיך לנהל האיסנוגה ביד רמה ובדרכי נעם כאשר היתה באמנה אתו עדי ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יוסף בנימין צרפתי